

O APARIȚIE EDITORIALĂ REMARCABILĂ: VOLUMUL "TENDINȚE ÎN CONSERVAREA PREVENTIVĂ - ARTICOLE SELECTATE DIN LITERATURA DE SPECIALITATE INTERNAȚIONALĂ"

Raluca Iulia CAPOTĂ
Conservator-restaurator

Pandant al conferinței “Tendințe în conservarea preventivă” ce a avut loc în perioada 26 -29 septembrie 2007 la Sibiu, volumul *Tendințe în Conservarea Preventivă - Articole selectate din literatura de specialitate internațională* publicat la Editura ASTRA MUSEUM este o apariție editorială pe cât de utilă, pe atât de mult așteptată.

Utilă pentru că, prin selecția echilibrată a articolelor făcută de editorul Márta Guttmann, investigator chimist la Complexul Național Muzeal ASTRA, volumul acoperă aspectele critice și de actualitate ale conservării preventive, într-o încercare de a oferi specialistului român posibilitatea de a se informa asupra celor mai noi tendințe ale acestui domeniu, dar și de a îi pune la dispoziție soluții practice, concrete pentru amenajarea optimă a depozitelor sau a spațiilor de expunere.

Mult așteptată pentru că, până la acest volum, specialistul român nu a avut o altă sursă de documentare actualizată în limba română. Să ne aducem aminte că ultimul volum având ca subiect conservarea preventivă (în limba română) și care a circulat larg în comunitatea noastră profesională este cel semnat de domnul Aurel Moldoveanu (1999)

volum care, din păcate, se sprijină pe o bibliografie demult depășită (cu cele mai multe titluri de referință din anii 1960-70) ce omite regretabil ultimele apariții bibliografice relevante ale anilor 1990, ani în care, la nivel internațional, asistăm totuși la un avânt fără precedent al preocupărilor pentru conservarea preventivă.

Conservarea preventivă a evoluat de la un demers inițial centrat pe obiect, s-a extins asupra contextului fizic al acestora (vitrina, camera, microclimat, clădire) și a ajuns să își extindă influența chiar și asupra direcțiilor de management general al colecțiilor (managementul riscurilor, prevenirea dezastrelor, planificarea strategică a instituțiilor muzeale). Există viziuni în care conservarea preventivă subsumează chiar și acțiunile de sensibilizare și responsabilizare a mediului social față de necesitatea păstrării bunurilor culturale.

Acceptând extinderea sferei de înțeles a acestei noțiuni ni se pare firesc ca responsabilitatea conservării preventive să nu rămână strict în sarcina conservatorului. Investigatorul, restauratorul, muzeograful chiar și managerul dobândesc un rol important în a această direcție de abordare a

protejării patrimoniului cultural mobil.

Volumul *Tendențe în Conservarea Preventivă* - Articole selectate din literatura de specialitate internațională este un instrument destinat cu precădere conservatorilor, restauratorilor și investigatorilor dar este în aceeași măsură accesibil și altor specialiști implicați în protejarea bunurilor culturale.

În prefața volumului editorul Márta Guttmann sintetizează cu claritate conținutul fiecărui articol, justificând totodată alegerile făcute în selecția acestora prin prisma unui obiectiv asumat explicit: acela de a oferi o perspectivă cât mai amplă asupra conservării preventive la momentul actual, subliniind în același timp importanța unei abordări fundamentate științific a acestei activități. Selecția articolelor încearcă să reflecte complexitatea direcțiilor de abordare curentă a conservării preventive fără a își propune să le epuizeze în toate detaliile lor. Este o selecție menită să aducă o informație consistentă, nu neapărat exhaustivă, și să suscite totodată interesul cititorului pentru aprofundarea lecturilor de specialitate actuale. Este, în același timp, o selecție echilibrată prin care editorul ne pune la dispoziție o sinteză a evoluției preocupărilor din domeniul conservării preventive, un foarte consistent expozeu științific aplicat unor studii de caz relevante, metode de investigare, control și tratament și exemple de bune practici în abordarea strategică a conservării preventive.

Nu întâmplător, volumul debutează cu un articol ce pune într-o perspectivă istorică evoluția conservării preventive, un articol semnat de cel care a trăit în chiar centrul acestei istorii: Gaël de Guichen. Prin intermediul acestui articol recuperăm practic toate momentele cheie ale conservării preventive.

Suntem astfel pregătiți pentru următoarele două articole: acestea nu fac nici o concesie reperelor învechite ce ne-ar fi putut fi fixate în mediile în care ne-am format ca și conservatori, restauratori sau investigatori. Astfel, articolul lui Jonathan Ashley Smith demontează mitul standardelor fixe în conservare, iar articolul semnat de David Erhardt, Charles S. Tumosa și Marion F. Mecklenburg prezintă evoluția specificațiilor pentru microclimatul muzeal, în timp ce subliniază relativitatea ce a stat la baza unora dintre valorile cu care suntem familiarizați, propunând totodată un nou set de recomandări formulate în baza unor teste științifice riguroase.

Rămânând în sfera "microclimatului", articolul următor, al lui Judith Tegelaers, debutează printr-o incursiune teoretică în problematica luminii însă, fără îndoială, a fost selectat ca parte a acestei compilații de texte, pentru excelența trecere în revistă a surselor de lumină din punct de vedere al radiațiilor emise, precum și pentru clasificarea materialelor în funcție de sensibilitatea lor la acest factor de degradare.

Tematica biodegradării este tratată în cadrul unui articol referitor la

dăunătorii colecțiilor de textile (insecte și fungi) și la gestiunea integrată a acestora, semnat de Agnes W. Brokerhof.

Poluarea este abordată dintr-un punct de vedere predictiv: articolul semnat de Morten Ryhl-Svendsen prezintă metoda de calcul a bilanțului de masă a poluanților prin utilizarea modelelor de predicție a calității aerului. Poluarea internă este și subiectul articolului semnat de Jean Tétreault în care acesta face o trecere în revistă a principiilor ce trebuie să stea la baza selecției materialelor utilizate în expunere. În aceeași sferă de preocupări se înscrie și articolul semnat de Laurianne Robinet și David Thickett în care ni se prezintă un test de coroziune accelerată, larg utilizat sub denumirea de test Oddy în laboratoarele de conservare din țările vest europene.

Printr-un intermezzo binevenit, editorul alege să puncteze jumătatea volumului cu un articol despre reorganizarea depozitelor, de altă factură, semnat de același Gaël de Guichen. Apelând la un discurs motivațional, într-un ton diferit de cel al articolelor anterioare, autorul ne pune în vedere faptul că un astfel de demers necesită o planificare riguroasă. Ghicim în alegerea acestui articol una dintre motivațiile importante ale editorului: cea mai mare parte a depozitelor noastre muzeale necesită reorganizări. Volumul este gândit și ca un sprijin pentru specialiștii implicați într-un astfel de proces. Acesta este, până la urmă, un parcurs documentar necesar, pe care echipa de la Complexul Național Muzeal

ASTRA l-a dus la capăt în contextul proiectării viitoarelor depozite centralizate climatizate pasiv ale muzeului.

Problema microclimatelor locale și a potențialului lor distructiv este introdusă printr-un articol semnat de Marion F. Mecklenburg: deteriorări ale picturii, induse de umiditate, pot avea loc în contextul creării unor microclimate locale, ale căror parametri diferă substanțial de microclimatul interior general. Se face trecerea apoi spre un grupaj de articole ce tratează diverse aspecte ale configurării spațiilor de expunere și depozitare, din aceeași perspectivă a microclimatului: articolul referitor la vitrinele muzeale semnat de un grup de specialiști implicați în proiectul de reamenajare a galeriilor Muzeului Național Liverpool, cele două articole ce susțin viabilitatea condiționării pasive a aerului - unul semnat de Michael Højlund Rasmussen și un altul aparținând lui Tim Padfield, Poul Klens Larsen, Lars Aasbjerg Jensen și Morten Ryhl-Svendsen- precum și articolul lui Alfons Huber ce atrage atenția asupra unei zone critice din punct de vedere al oscilațiilor parametrilor de microclimat, fereastra.

Volumul se încheie, sugestiv, cu un articol referitor la strategia națională de conservare preventivă din Ungaria 2003-2010.

Atât editorul, cât și echipa formată în jurul acestuia (între care se numără și subsemnata) sunt susținători ai necesității inițierii unui program coerent de evaluare a modului în care se

realizează conservarea preventivă în România.

Într-un articol intitulat Abordarea strategică a conservării preventive a patrimoniului cultural mobil muzeal în România (apărut în anul 2006, în volumul Restaurare - Știință - Artă, editat de Muzeul Județean de Istorie Brașov) identificam câteva direcții strategice de abordare a conservării preventive. Consideram atunci că pe lângă realizarea unui audit privind conservarea preventivă în România, pregătirea conservatorilor și restauratorilor la un nivel corespunzător, prin integrarea în formarea inițială și continuă a acestora a celor mai noi informații din literatura de specialitate este una dintre țintele pe care o strategie națională trebuie să și le propună.

Într-un efort conjugat, atât CePCoR, cât și autoritatea centrală au făcut pași mici, dar siguri în direcția promovării conservării preventive ca mijloc de protejare sustenabilă a patrimoniului cultural.

Anul 2007 a reprezentat nu doar anul în care acest volum a prins contur în cadrul conferinței internaționale Tendințe în conservarea preventivă, ci și anul în care la Sibiu s-a derulat pe durata a trei săptămâni cursul internațional ICCROM-ICN-CCI Conservarea preventivă - reducerea riscurilor pentru colecții.

Acest volum este, prin urmare, cu atât mai important. Marchează o evoluție în modul nostru de a gândi necesara transformare a modului în care protejăm durabil patrimoniul nostru cultural. Păstrez speranța că este doar primul dintr-o serie prin care am putea recupera, virtual, în limba română, cele mai relevante informații din bibliografia de specialitate a ultimilor 20 de ani. Recomand călduros lectura lui tuturor conservatorilor, restauratorilor și investigatorilor din muzeele noastre și sper ca el să nu lipsească din bibliografia obligatorie de specialitate a tuturor studenților în conservare și restaurare din România.